

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת מטות מסעי תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף מ"ג

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

עבד ה', הוא מכניע עצמו ורצונו ודעתו לקונו, אין לו שום רצון עצמי, רק לעשות נחת לקונו. והוא מרוצה בכל מה אשר יצוה עליו ה', אם זהו רצון קונו. והחיים והמיתה אצלו שוין, הוא חי בשביל שזהו רצון קונו לשמשו במצות ומעשים טובים בעולם הזה, ואם רצון קונו במיתתו הוא מרוצה גם לזה. ועל דרך זה היה מיתתו של משה, שהיה מרוצה בדבר ולא הצטער כלל, וימת שם משה 'עבד' ה' על פי ה'.

וביאור הדברים, כי בודאי מי שהוא חולי אנוש ונוטה למות, מוטל עליו לעורר רחמים על חייו, מפני שכן נצטוינו להתפלל בעת צר, וזעקה מקרע גזר דינו של אדם (ראש השנה טו:), וגם לעשות כל ההשתדלות שיש בידו לחיותו ולרפואתו. אבל אחר שנגזר כבר הדין עליו, וכמו שהיה במשה, שאמר לו ה' אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (דברים ג-כו), מאז קיבל על עצמו מיתתו בשמחה וטוב לב, לעשות בזה רצון קונו, ולא נצטער עוד כלל על מיתתו, ועל מה שלא נכנס לארץ, כי הוא אין לו רצון עצמי לשום דבר, רק לעשות נחת רוח לקונו.

והנה כשהאדם מתאוה ושואף מאד להגיע לאיזה דבר, מתאזר בו כחות עצומות שיוכל להשיגו. ועל דרך שאמרו (קידושין פא.) גבי רב עמרם חסידא שבא נסיון לידו ולא היה יכול לעלות ולהגיע שם אלא בדרגא, שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא דלייא

וידבר ה' אל משה לאמור, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך (לא-א). ויש להבין מהו הקשר, שרק אחר נקמת מדין יאסף אל עמיו. וגם לאיזה צורך הודיע זאת למשה, שידע שאחר נקמה זו ימות. ולא עוד אלא שאמר ה' למשה שימסור זאת גם לישראל, וכמו שנאמר וידבר ה' אל משה 'לאמור'. ובאמת מסר זאת משה לישראל, וכמבואר ברש"י וימסרו מאלפי ישראל (לא-ה), מששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן ע"ש. ומהו התועלת בהודעה זו לישראל שידעו כי מיתת משה תלוי במלחמה זו. - גם לבאר הנגינה של 'רביעי' על תיבת 'נקום'.

ונראה כי מצינו במיתתו של משה, ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ראש הפסגה (דברים לד-א). ובגמרא (סוטה יג:) שתיים עשר מעלות היו שם, ופסען משה בפסיעה אחת ע"כ. וצריך ביאור לאיזה צורך קיבל כח מן השמים לעשות דבר זה לפסוע ההר בפסיעה אחת. ומה גם ידוע כי הסתלקות משה רבינו היה בשבת (טור או"ח סימן רצב), והרי אין לפסוע פסיעה גסה בשבת (שבת קיג:).

והענין הוא, כי הכתוב אומר במיתתו, וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב (לד-ה), קרא אותו בתואר 'עבד'. כי העבד אין לו שום יד לעצמו, ולא רשות לעצמו, וכל מה שקנה עבד קנה רבו. והוא משועבד לאדונו לעשות הכל כרצונו, הן אם זהו לטובתו או לרעתו. ועל דרך זה הוא

בגזירת מלך שתתקיים, והוא אומרו ונאספת וגו', גם אתה, פירוש אפילו אתה תסכים ליאסף כדרך אומרו (תהלים לא-ו) בדרך אפקיד ע"כ.

*

והנה משה רבינו התחנן תקט"ו תפלות שיכניסנו ה' לארץ ישראל, אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן, ההר הטוב הזה [ירושלים] והלבנון [זה בית המקדש] (דברים ג-כח). ואיתא במדרש (הובא בפרשת דרכים דרוש ה) שאלמלי היה משה רבינו נכנס לארץ ישראל, לא היה נחרב הבית המקדש ע"כ. ובפשוטו הכוונה, דאיתא בגמרא (סוטה ט). מאי דכתיב (תהלים לא-א) רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה, אל תקרי נאווה תהלה אלא נווה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם וכו' דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו ע"כ. ואם כן אם היה משה בונה המקדש לא היה חרב. אך בפרשת דרכים (שם) הקשה, דאיך יחוייב שאם משה היה נכנס לארץ ישראל שהיה בונה בית המקדש תיכף ומיד, והלא משעה שנכנס לארץ ישראל עד שנבנה הבית עברו יותר מארבע מאות שנה, עד אשר הניח ה' את כל ישראל מאויביהם ע"ש.

ונראה דאיתא בגמרא (סוטה יד). דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי ע"כ. ויש לומר הכוונה, כי קיום מצות ה' הכל תלוי לפי המצב שמקבל עליו בתחלה לעשותו. ועל דרך שאמרו (שבת קל). כל מצוה שקיבלו עליהן בשמחה כגון מילה, דכתיב (תהלים קיט-קסב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, עדיין עושין אותה בשמחה, ולהיפוך במצוה שקבלו עליהם בקטטה ע"ש.

ומצינו במצרים שאמר ה' למשה, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמתי בם, וידעתם כי אני ה' (שמות יב). ואמר הרה"ק מוהר"י מבעלזא זי"ע, כי ביציאתם ממצרים, הרי ראו כולם

לחודיה ע"ש. וכעין זה אמרו (בבא מציעא פד). דריש לקיש בילדותו שהיה לסטים, וראה את רבי יוחנן, שוור [קפץ] לירדנא אבתריה, ואמר לו רבי יוחנן חילך לאורייתא [כמה כוחך יפה לסבול עול תורה], וקיבל עליו ריש לקיש לשוב, בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי [לקפוץ כראשונה, דמשקיבל עליו עול תורה, תשש כחן] ע"כ.

ועל דרך זה היה במשה רבינו בעת מיתתו, כאשר עלה אל הר נבו, לא הלך כשה לטבח, לילך בפסיעות קטנות או גדולות, אלא מרוב חשקו לקיים מצות קונו, הוא פסע את הר נבו בפסיעה אחת, אם כי היו לפניו י"ב מעלות, כי מיתתו היה לו לשמחה לקיום רצון בוראו.

*

ואיתא בילקוט (בפרשתנו תשפו) בפטירת אהרן, עלו משה ואהרן ואלעזר להר ההר, והיה משה מתבייש לומר לאהרן הגיע זמנך ליפטר מן העולם וכו'. אמר ליה אהרן אחי אם יאמר הקב"ה לאחר ק' שנה שתמות מה תאמר, אמר לו צדיק הדיין. ואם יאמר לך היום, מה תאמר לו, אמר לו צדיק הדיין נאמן הוא עלי. אמר ליה הואיל וקבלת עליך נעלה לראש ההר שכן אמר לי הקב"ה. היה אהרן הולך אחריו כשה לטבח יובל, אמר הקב"ה למלאכי השרת הייתם תמהים על יצחק כשעלה על המזבח ולא סרב, בואו וראו את הגדול הולך אחר אחיו הקטן לקבל מיתה וכו'. והיה משה קורא אהרן אחי מה היא מיתתן של צדיקים היכן אתה, אמר לו איני כדאי לומר לך, אלא הלואי מקודם זמן באתי לכאן. כשראה משה היאך מת אהרן נתאוה משה למיתתו ע"כ.

וכאשר בא זמן פטירתו של משה, אמר לו ה', ונאספת אל עמיך גם אתה, כאשר נאסף אהרן אחיך (במדבר כו-ג), וכתוב באור החיים הק', אמר גם אתה' סמוך למאמר ונאספת, לומר שלא יהיה נרתע מהאסיפה, שמבטיחו שגם הוא יחפוץ וירצה ליאסף כשיראה עריבות המושג בשעת מיתה. וזה לך האות, כאשר נאסף אהרן אחיך, שהוא אמר לך שאם היה יודע וכו', הרי שגם החפץ והרצון יסכימו ליאסף. עוד ירצה להעירו במצוה המוטלת על הצדיקים לעשות בשעת מיתה, והוא שיצדיק עליו את הדין, ויחפוץ

רבינו היתה מיתת נשיקה, וכמו שדרשו (בבא בתרא יז.) וימת שם משה וגו' על פי ה' (לד-ה) בנשיקה ע"כ. ונשיקה מפי ה' אי אפשר כל זמן שיש עוד נדנוד חטא בגופו של משה, ואיך יתכן שימות משה מיתת נשיקה.

אמנם כבר כתב בבני יששכר (תשרי ב-כו) על פי דברי הזוהר הק' (פ' במדבר קכא.) דאית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר נש מעלמא וכו', והאי יהיב גרמיה ודאי למותא ומסיר נפשיה להאי אתר וכו' (רצה לומר מקבל עליו מסירות נפש) כמאן דאתפטר מן עלמא וכו', וכדין קוב"ה מרחם עלוי ומכפר ליה לחוביה עכ"ל. הנך רואה שמסירת נפש בכח באמת, אתחשיב כאילו מסר נפשיה בפועל, ואפילו היה בידו עון חילול השם מתכפר ליה עכדה"ק. ואם זהו במוסר נפשו רק בכח, מכל שכן כאשר אדם מוכן למסור נפשו לה' בפועל, משעה שעומד ליתן את נפשו לה', נחשב לו במחשבה טובה שמצרפה למעשה, כאילו אתפטר כבר מן עלמא.

ומצינו בעקידת יצחק, שאמר ה' לאברהם, קח נא את בנך וגו' והעלהו שם לעולה (בראשית כב-ב), ושוב אמר לו אל תשלח ידך אל הנער. וכתוב בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן רח) דהאמת היא, כי בודאי היה יצחק עולה כולו כליל, כי בן אדם הנותן נפשו לשחיטה והקטרה בלי שום תקוה שימלט נפשו, על דרך אליך ה' נפשי אשא, הרי נפשו כולו כליל לה' יתברך. ואינו דומה לקרבן בהמה שצריך הפשט וניתוח וכליל לאישים, ואז תעלה נפש הבהמה לריח ניחוח, לא כן נפש האדם, אשר גם בחיים חיותו נדבק בהשי"ת על ידי מחשבתו, ובלבד שיהיה מחשבתו במסירת נפש ממש, ואם כן היינו והעלהו לי לעולה, והרי העלהו והיה עולה ע"כ.

והנה ה' אמר למשה, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך. ואיתא במדרש (במדבר כב-ב) רבי יהודה אומר אילו היה משה רוצה לחיות כמה שנים היה חי, שאמר לו הקב"ה נקם ואחר תאסף, תלה הכתוב מיתתו במדין. אלא להודיעך שבחו של משה, אמר בשביל שאחיה יעכב נקמת ישראל, מיד וידבר משה אל העם לאמור החלצו מאתכם אנשים לצבא ע"כ. ואם כן קיום מצות נקמת מדין היתה מסירת נפש בפועל אצל משה רבינו, כי בכל יום שהיה מתאחר לצאת במלחמה היה

בעצמם האבות ביחד עם הבנים, כל הנסים והנפלאות שהוציאים ממצרים, ולא היה מן הצורך בשנה הראשונה לספר זאת. אך משה רבינו אשר בניו לא היו ביציאתם ממצרים, שבאו רק אחר כך עם יתרו אל המדבר אשר הוא חונה שם הר אלקים (שם יח-ג), ולא ראו יציאת מצרים ולא קריעת ים סוף, להם הוכרח אביהם משה להאריך בסיפורו ולהודיעם כח ה'. והסיבה אשר עשה ה' ככה, הוא כדי שסיפור יציאת מצרים בשלימות מתחלתו תהיה על ידי משה רבינו, ובזה יתן כח למצוה זו על הדורות העתידיים לבא עכ"ד.

ועל דרך זה רצה משה ליכנס לארץ ישראל, והוא יודרו להיות המתחיל בקיום מצות הארץ, ובזה ישאר רושם נצחי על קיום מצות אלו, ויתקיימו על ידי, שיהיה להם קיום על ידי. ובהיות כי גלות בא על שמיטת הארץ (אבות ה-ט), וכמו שנאמר (ויקרא כו-לד) אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם, וכמו שנאמר מתחלה (שם כו-לא) והשימותי את מקדשיכם וגו'. על כן אם היה משה נכנס לארץ, והיה המתחיל במצות התלויות בארץ, היה נשאר רושם נצחי גם על הכלל ישראל, ולא היו מבטלים שמיטת הארץ, וממילא לא היה בא לחורבן בית המקדש.

*

והנה טעם העונש של משה מבואר בהכתוב, יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם (במדבר כ"ב). והיינו שהחסיר משה לקדש שם ה' במי מריבה. ואיתא בגמרא (יומא פו.) שהיה רבי ישמעאל דורש ד' חילוקי כפרה, עבר אדם על עשה ושב, לא זו משם עד שמוחלין לו. עבר על לא תעשה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורי ממרקין. חילול השם כולן תולין ומיתה ממרקת דכתיב (ישעיה כב-יד) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן ע"ש.

ואם כן חטא משה רבינו שהיה בחיסור קידוש שם שמים, לא מתמרק בחייו עד אחר מותו. והנה מיתת משה

מרויח בודאי עוד יום חיים. ומבואר באור החיים הק' (לא-ב) שמשה מסר נפשו ממש על הדבר, שהגם שידע שבאמצעות כן ימות, אין לך קיום מצות 'ובכל נפשך' כזו עכל"ק. ובמסירת נפש זו נעשה ראוי למות אחר כך במיתת נשיקה מה', שבזה תיקן כבר חטאו, ונתקיים אצלו מכבר אם יכופר העון הזה עד תמותו.

ולכן הודיע ה' זאת למשה 'אחר תאסף אל עמיך', שאם לא היה יודע שחיותו תלויה במלחמת מדין, לא היה בוריות זו מסירת נפש שתמרק את החטא. ורק כעת שהודיעו שיוכל להאריך ימי חייו עד אחר מלחמת מדין, והוא נזדרז בדבר, בזה מסר נפשו לקיום מצות ה' בפועל, ונחשב לו כמיתה, ונתקן כבר חטאו. – וזהו הרמז של רביעי על תיבת 'נקום', דאיתא בגמרא (בבא בתרא יז.) ששה לא שלט בהן מלאך המות, ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים ע"כ. ואם כן עד עתה זכו לזה רק ארבעה אנשים. ואם משה רוצה גם כן לזכות במיתה כזו של ארבעה הללו, אז נקום נקמת בני ישראל, ובמסירת נפש זו יוכשר למיתה כזו, ואחר תאסף אל עמיך.

*

ובספר הק' אוהב ישראל בפרשתנו כתב לרמזו בהפסוק, ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט וגו', ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר וגו' (לה-ו). כי מצוה זו נוהגת בכל זמן כי התורה נצחית, ועל כן אפילו בזמן הזה יש לה שייכות, והוא תיקון למכה נפש בשגגה. רצה לומר מי ששגג בחטאים ועונות ומשחית את נפשו, יעשה תיקון זה בקבלת עול מלכות שמים באהבה שלימה ובמסירת נפש גדול באמת בכל לבבו לה', בהשגחה תיבות שמע ישראל כו'. והמה בחינת שש ערי מקלט. ועליהם תתנו מ"ב עיר, היא בחינת פרשה ראשונה של קריאת שמע שהיא ואהבת שיש בה מ"ב תיבות. והיינו קבלת אהבתו יתברך ותורתו בכל לב ונפש. ועל ידי המסירת נפש באמת בכל לבבו לקבל עליו עול מלכות שמים, ועל ידי קבלתו באמת אהבת הש"י בכל לבבו, בזה נתכפר לו על שהכה את נפשו בשגגה ע"כ.

וזה עולה עם מה שביארנו לעיל דקבלת מסירת נפש נחשב לפני ה' כאילו הקריב נפשו, ונעשה עולה תמימה, ומתכפר לו בזה כל העונות, גם אלו אשר רק יום המיתה היתה מכפרת. וידועים דברי הצעטיל קטן (אות א') 'ול"ק, בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, יהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב-לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת השי"ת שובר טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וכו' ע"ש.

ומבואר בלקוטי אמרים להתניא (פרק כה) דיש לשום אל לבו, דאם הוא מוכן למסור חיותו עבור שלא להפרד מקונו, מכל שכן שבירת תאוה, הקלה מיסורי מיתה, לקבל באהבה וברצון שלא להפרד מיחודו ואחדותו ית"ש ע"ש.

*

וזהו הטעם שצוה עליו ה' להודיע זאת גם לבני ישראל, שרק אחר מלחמת מדין ימות משה, כדי שיראו כל ישראל מסירת נפשו של משה, שמוכן למות על קידוש שמו יתברך, כדי לקיים מצותו. והנה איתא במדרש (תנחומא בשלח כד) הצדיקים במה שהן מקנתרין בו הן מתקנין. תדע לך שבשעה שקנתר משה, באז קנתר, שנאמר (שמות ה-כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך וגו', אמר משה באז סרחתי באז אני מתקן ואומר שירדה, לכך נאמר (שם טו-א) אז ישיר משה ע"כ. ועל דרך זה תיקן כאן משה באותה מדה שקנתר, שהחסיר לקדש שמו יתברך לעיני כל העם, במי מריבה, על כן הראה כעת נגד כל העם קידוש שמו יתברך, שמוסר נפשו בפועל להזדרז למצות קונו, ובוזה השלים מה שהחסיר בקידוש ה' במי מריבה.

הגליון הזה נתגדב על ידי

לע"ז מרת גינענדל ב"ר שלמה ע"ה נפטרה ז' אב תש"ע - תנצ"ב. הונצח ע"י בנו מוה"ר אברהם פנחס בערקאוויטש הי"ו	מוה"ר ר' אהרן קליין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' ישראל פאללאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' שלמה שטייף הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יצחק אייזיק גרינוואלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב
--	---	---	---	--